

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων
Εξεταζόμενο Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα – Έκθεση και Λογοτεχνία,
Ημερομηνία: 03 Ιουνίου 2022
Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

ΘΕΜΑ Α

A1. Σύμφωνα με το συγγραφέα, η σημασία της ιστοριογνωσίας έγκειται στο γεγονός ότι η γλώσσα, το αξιακό μας σύστημα και οι κοινωνικές νόρμες συνδέονται άρρηκτα με το πολιτισμικό μας παρελθόν και καθορίζουν το παρόν αναδεικνύοντας την αξία της ευθύνης. Άλλωστε, η γνώση του προγονικού βίου συμβάλλει στην κατανόηση της σύγχρονης εποχής, αλλά και στη συνειδητοποίηση, ατομική και συλλογική. Παραδειγματιζόμενοι από τις επιλογές των προγενέστερων αντιλαμβανόμαστε την υπόστασή μας και τον σκοπό μας.

ΘΕΜΑ Β

B1.

α. Λάθος

β. Λάθος

γ. Σωστό

δ. Σωστό

ε. Σωστό

B2.

α. Ο τίτλος του κειμένου 1 είναι ερωτηματικός, σύντομος και ρηματικός, αποσκοπώντας στη διέγερση του ενδιαφέροντος του αναγνώστη. Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματικό μόριο «γιατί» θέτει με σαφήνεια τον προβληματισμό ως προς τους παράγοντες που καθιστούν την ιστοριογνωσία απαραίτητη, ενώ η ύπαρξη ρήματος «μαθαίνουμε» σε α' πληθυντικό πρόσωπο προσδίδει προσωπικό ύφος και καθολικότητα υπογραμμίζοντας την κοινή ευθύνη. Με τρόπο παραστατικό, προσελκύει το αναγνωστικό κοινό και προϋδεάζει για το θέμα. Πράγματι, στο κείμενο αναλύονται οι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές, κυρίως, απαξιώνουν την ιστορική γνώση, ενώ υπάρχει νοηματική επανάληψη του τίτλου στην 1^η παράγραφο μέσω του ευθέος λόγου («Γιατί, κύριε πρέπει να μαθαίνουμε ιστορία;»). Επομένως, ο τίτλος κρίνεται εύστοχος, καθώς είναι εύληπτος και πυκνώνει το βασικό θεματικό άξονα του κειμένου.

β. Ο συντάκτης στο κείμενο 1 προβληματίζεται ως προς την απαξίωση της ιστορικής γνώσης από τους νέους. Συγκεκριμένα, στην πρώτη παράγραφο ισχυρίζεται ότι η ιστορία είναι απωθητική για τους νέους, κυρίως εξαιτίας της αδυναμίας σύνδεσης της ζωής των μαθητών με το παρελθόν από την εκπαιδευτική κοινότητα. Ενισχύει την πειστικότητα του ισχυρισμού αυτού παραθέτοντας σε ευθύ λόγο γνώμη κάποιων φοιτητών «Γιατί, κύριε...μέλλον», προσδίδοντας αμεσότητα στο λόγο, αντικειμενικότητα και διαμορφώνοντας ύφος οικείο και απλό.

B3. Η συντάκτρια αποσκοπεί να ευαισθητοποιήσει και να προβληματίσει το δέκτη αναφορικά με το ρόλο της επετείου ώστε να διατηρείται άσβεστη η μνήμη. Για να επιτύχει την πρόθεσή

της επικαλείται το συναίσθημα του αναγνώστη, αξιοποιώντας αντίστοιχα μέσα. Αρχικά, εντοπίζεται η πρωτοπρόσωπη αφήγηση («Για να επανέλθω...», «Για να δώσω...», «ας πω...») που προσδίδει εξομολογητικό και προσωπικό ύφος, με μορφή εσωτερικού μονολόγου χωρίς αποδέκτη. Ακολουθώντας, ανιχνεύονται σχήματα λόγου, όπως η προσωποποίηση («η επέτειος... είναι μια μέρα... Πάει παντού», «Παρελαύνουν οι θερμοπύλες...») και οι μεταφορές ([η επέτειος] «είναι δωρεάν μεταφορικό μέσο...», «την πιο εγκόσμια μορφή στην επέτειο.») που αισθητοποιούν το μήνυμα, ώστε να καθίσταται ιδιαίτερα προσιτό, με ύφος άμεσο και ζωντανό. Τέλος, η ύπαρξη ασύνδετου σχήματος («Τιμά τους ήρωες... στον άγνωστο στρατιώτη», «-ιδού η νύφη... κοντά η ενηλικίωση») δίνει στο λόγο ζωνρότητα, παλμό, καθιστά το ύφος ασθματικό και αυξάνει το συναισθηματικό φορτίο.

ΘΕΜΑ Γ

Στο λογοτεχνικό απόσπασμα, κατά τη γνώμη μου, το «ταγάρι» ως σύμβολο αντιπροσωπεύει για την οικογένεια της αφηγήτριας το χρονολογικό σύνδεσμο ανάμεσα σε τέσσερις γενιές. Συγκεκριμένα, συνδέονται προγιαγιά («το είχε φτιάξει η δική της μαμά στον αργαλειό»), γιαγιά («Ήταν μέρος της προίκας της») και τέλος η νεότερη γενιά – αφηγήτρια («Το βρήκα καταχωνιασμένο σε μια παλιά κασέλα»). Το κείμενο διέπεται από στοιχεία ζωντανού προφορικού λόγου, με πρωτοπρόσωπη αφήγηση («θα σας πω», «Δεν ξέρω») και χρήση παρατακτικής σύνταξης – μικροπερίοδου λόγου («Η γιαγιά μου επιμένει... Ήταν μέρος της προίκας της»). Επίσης, παρατίθεται σύντομος διάλογος (ερωταπάντηση) γιαγιάς – εγγονής στο κλείσιμο του αποσπάσματος («Της λέγω γιαγιά ...τι θα έχω παραπάνω εκεί;»), στοιχείο δραματικότητας – θεατρικότητας, ώστε να δηλωθεί η απαξίωση της γιαγιάς προς το σύγχρονο αστικό περιβάλλον. Περαιτέρω, στο κείμενο ανιχνεύεται εναλλαγή χρονικών επιπέδων – γενεών (πρώτη παράγραφος: παρόν, δεύτερη παράγραφος: αναδρομή «Της έδειξα το ταγάρι... Η γιαγιά.» και επιστροφή στο τώρα («Εν τω μεταξύ...εκεί»)). Μέσω αυτών των χρονικών επιπέδων αποτυπώνεται η ιστορία του ταγαριού – συμβόλου, που ξεκινά ως στοιχείο παράδοσης («αργαλειός», «προίκα») βαμμένο με «φυτικές βαφές», δείγμα αυθεντικού σεβασμού στο περιβάλλον, κατόπιν μετεξελίσσεται σε στοιχείο χρηστικό και σύμβολο νεανικής επαναστατικότητας («Στα φοιτητικά της χρόνια...επίσης»), ώσπου η εγγονή-αφηγήτρια το βγάζει από την αφάνεια («τι βρήκα καταχωνιασμένο σε μια παλιά κασέλα») αγνοώντας την αξία του και χωρίς να αποκαλύπτεται στο τέλος της ιστορίας η στάση της έναντί του.

Αν ήμουν στη θέση της αφηγήτριας, εκτιμώντας ότι είχα την τύχη να βρεθεί στην κατοχή μου ένα οικογενειακό κειμήλιο (ταγάρι), ζωντανό στοιχείο της παράδοσης, σίγουρα θα το κρατούσα, ώστε να αποτελέσω -με τη σειρά μου- το συνδετικό κρίκο στη διαδικασία διατήρησης του παρελθόντος. Άλλωστε, πάντοτε η μόδα αναγνωρίζει την αξία του κλασικού παρελθόντος.

ΘΕΜΑ Δ

[Τίτλος:] Αν-ιστορώντας το μέλλον ...

[Πρόλογος:] Η συζήτηση για το μάθημα της Ιστορίας εμπλουτίζεται καθημερινά τόσο από τον χώρο της αρθρογραφίας όσο και σε συζητήσεις εκπαιδευτικών και μαθητών. Παρά τις διαφορετικές οπτικές και ιδέες που προτείνονται, κοινή παραδοχή είναι ότι εμείς οι νέοι αγνοούμε την αξία της και διατηρούμε μια απαξιωτική στάση απέναντι σε αυτή. Με αφορμή τη διαπίστωση του Ρ. Αλβανού σχετικά με την αξία της γνώσης του παρελθόντος μας, επιθυμώ να καταθέσω τις απόψεις μου σχετικά με την προσφορά της ιστορικής γνώσης, τόσο για τη συγκρότηση του εαυτού μας, όσο και για την αντίληψη του κόσμου μας και να διερευνήσω τρόπους με τους οποίους θα καλλιεργήσουμε το ενδιαφέρον για το παρελθόν μας.

[α' ζητούμενο:]

- Καταγράφει τις ανθρώπινες πράξεις με τις αδυναμίες, τα πάθη και τα σφάλματα ατόμων και ομάδων, διαφυλάσσει τις κατακτήσεις και τα επιτεύγματα του παρελθόντος κι έτσι η ανθρώπινη πορεία προς την εξέλιξη παραμένει ζωντανή και μπορεί να μεταδοθεί στις επόμενες γενιές.
- Αποταμιεύει την πείρα του παρελθόντος με αποτέλεσμα αυτό να λειτουργεί ως παιδαγωγός, αφού συγκεντρώνει πλήθος παραδειγμάτων προς μίμηση ή αποφυγή, να μετατρέπεται σε δάσκαλο για την ανθρωπότητα, σε πηγή γνώσης και δύναμης. Το παρελθόν γίνεται οδοδείκτης για το μέλλον.
- Ενώνει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον, βοηθάει το άτομο να συνειδητοποιήσει την ιστορική του πορεία, να προσδιορίσει και να ερμηνεύσει τη θέση του στο παρόν και να χαράξει την πορεία του στο μέλλον. Ζητήματα ταυτότητας άλυτα και ανακυκλούμενα, αδυναμία να συλλάβουμε έναν εαυτό σε εξέλιξη, αντιμετωπίζονται με κατανόηση του παρελθόντος, διασφαλίζοντας την ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωση του παρόντος και τη δημιουργία των βάσεων για την οικοδόμηση του μέλλοντος.
- Με την ιστοριογνωσία επιτυγχάνεται αποφυγή επανάληψης λαθών και ταυτόχρονα ενισχύονται οι συνεκτικοί δεσμοί μεταξύ των λαών, μέσω της κατάρριψης ανυπόστατων στερεοτύπων για αλλοεθνείς ή αλλόθρησκους και ενισχύεται κατά αυτόν τον τρόπο το σύστημα συνεργασίας, σύμπραξης και ομόνοιας αναβαθμίζοντας τους διεθνείς θεσμούς.
- Λειτουργεί ως μάθημα ζωής υποδεικνύοντας την ουσιώδη συνάρτηση αιτίου-αιτιατού και πως όλα τα γεγονότα υφίστανται ως αποτελέσματα άλλων προηγούμενων επιλογών και πράξεων. Με αυτόν τον τρόπο, ο άνθρωπος ασκείται στη λήψη ευθυνών συνειδητοποιώντας ότι είναι αποκλειστικός δημιουργός της ιστορικής του πορείας.

[μεταβατική παράγραφος:]

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, πως η αξία της γνώσης του παρελθόντος και το κληροδότημα των προγόνων μας συμβάλλουν στη διαφύλαξη της πολιτισμικής μας ταυτότητας και των αξιών της. Δεδομένου αυτού καθίσταται καθοριστική η ατομική και συλλογική μας ευθύνη για τη βιωματική επαφή με το παρελθόν μας.

[β' ζητούμενο:]

- Πρώτα απ' όλα, είναι ευθύνη του σχολείου να μας συνδέει με το ιστορικό παρελθόν αναδεικνύοντας την αξία του μέσω της ενημέρωσης και της βιωματικής μάθησης, του διαδραστικού μαθήματος και του γόνιμου διαλόγου.
- Αξιοποίηση δράσεων του σχολείου (π.χ. υιοθετήστε ένα μνημείο) που λειτουργούν ως ερέθισμα για προσωπική διερεύνηση.
- Σε δεύτερο επίπεδο, έχουμε όλοι ευθύνη να επισκεφθούμε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους που αποτελούν πηγές διατήρησης της ιστορικής μνήμης.
- Ταξίδια στο εσωτερικό: σε πόλεις και χωριά που παρουσιάζουν ιδιαίτερο πολιτιστικό και ιστορικό ενδιαφέρον.
Στο εξωτερικό: αλληλεπίδραση μεταξύ των λαών, γνωριμία με την Ιστορία του πολιτισμού, ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων.
- Η χρήση των τεχνολογικών μέσων με σκοπό την ενημέρωση και η ψηφιακή περιήγηση που αναδεικνύουν με βιωματικό τρόπο μνημεία και πολιτιστικούς θησαυρούς του παρελθόντος
- Παρακολούθηση εκπαιδευτικής τηλεόρασης και ντοκιμαντέρ ιστορικού περιεχομένου, που συσχετίζουν με σύγχρονο και γόνιμο τρόπο το παρελθόν με το παρόν.
- Παρακολούθηση κινηματογραφικών ταινιών και θεατρικών παραστάσεων σχετικές με ιστορικά γεγονότα που με τρόπο παραστατικό καλλιεργεί τη σχέση μας με το ιστορικό παρελθόν.
- Η ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων ιστορικού ενδιαφέροντος ενισχύει τη γνώση και την αντίληψη του παρελθόντος.
- Συμμετοχή σε συλλόγους πολιτιστικούς, λαογραφικούς που μέσω εκδηλώσεων και συζητήσεων επιτυγχάνουν τη βιωματική σύνδεση με το πολιτιστικό παρελθόν.
- Επαφή και γνώση με τα τοπικά μνημεία του δήμου / κοινότητάς μας και σύνδεση αυτών με την εθνική ιστορία, τόσο με ατομική πρωτοβουλία όσο και στο πλαίσιο δημοτικών ξεναγήσεων.

[επίλογος:]

Καταλήγοντας, η αξία της ιστοριογνωσίας είναι αδιαμφισβήτητη τόσο για τη διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας όσο και για τη συνειδητοποίηση της θέσης μας στο σύγχρονο κόσμο. Γι' αυτό είναι προσωπική μας ευθύνη και χρέος του σχολείου να καλλιεργήσουμε μια ουσιαστική σχέση με το παρελθόν μας, ώστε να κατανοήσουμε το παρόν και να οραματιστούμε το μέλλον.